

Fabjanu z naslovom Mehek kot skala. Velik odziv javnosti pa je imel, in še danes ga na TV Slovenija kdaj predvajajo, dokumentarec Otroci iz socialističnega bloka. Z njim se je nekako izkristaliziralo, v katero smer se bo moja dokumentaristična kariera nadaljevala. Rad imam zgodbe malih ljudi, osebni pristop, pogled v polpreteklo zgodovino, brez ideološke navlake.

Ob že omenjenih so sledili dokumentarci, ki prav tako postrežejo z nostalgijo, povezuje pa jih socialna nota, značilna za kar nekaj generacij Slovencev.

Da, lahko rečem, da so moji dokumentarci avtobiografija v devetih delih. Dobri stari časi govorijo o naših starših, o tem, kako so si oni gradili življenje. Mehek kot skala govori o človeku z revnim otroštvom, ki si je s trudom in delom utrl pot do izjemnih uspehov. S tem se lahko identificiramo vsi, rojeni v šestdesetih in sedemdesetih letih, oziroma si domišljamo, da je to naša zgodba. Film Otroci iz socialističnega bloka opisuje otroštvo vseh nas, ki smo živeli v takšnih blokkih. Kam so vse tovarne šle prikazuje, kaj je ustvarilo današnje družbo, kako so mesta nastajala s postavitvijo tovarn, kako je okoli njih nastajalo življenje. Film Mediji v vojni za Slovenijo prikazuje v veliki meri moje delo na TVS. Revolucionarne zabave naše mladosti - že ime pove, da film spremlja čas mladosti različnih generacij. Največ moje osebne zgodbe pa je v filmu Pozabljeni grob, saj govori o partizanki, ki je imela grob zraven moje stare mame in sem ga opazoval kot otrok, dokler grob ni izginil. To je zgodba o mojem rojstnem mestu, njegovi zgodovini, našem otroštvu.

Rudarji in sedanost

Kaj pa rudarji, kje je osebna nota pri vašem najnovejšem dokumentarnem filmu o rudniku Kanižarica, ki bo prišel na program TVS 14. junija?

Rudarji pričajo o času, ki ga nepovratno ni več. Govori o patriarhalni moški družbi, za katero se nam danes neke stvari zdijo nesprejemljive, takrat pa so bile normalne. Svet se je spremenil, pri rudarjih pa je to najbolj tipično - če "dedci bil dedci", kot je zahtevala okolica, ni mogel preživeti. Hkrati je bilo življenje organizirano tako, da ženske

niso mogle hoditi v službo, ker moških večino časa ni bilo doma. Tisto, kar je bilo nekoč popolnoma normalno, danes ne obstaja več, in tisti, ki so živeli v tistem času, se danes ne znajdejo. Zanje je sedanost težko predstavljivo drugačna. Hkrati pa so imeli tisti časi cel kup prednosti in ena je tovarništvo, solidarnost. Danes je mladini to težko razumeti, da svoj prosti čas nameniš zastoj delu v rudniku zato, da se bo v vasi zgradila cesta. In tukaj sem se našel. V primerjavi te preteklosti s sedanostjo današnjim generacijam ne moreš pojasniti tistih časov, takratnim generacijam pa ne današnjih časov.

Zakaj Kanižarica v Beli krajini? Lahko bi vam bil bližje kak rudnik nedaleč od Celja ali pa vsaj zasavski rudniki, velenjski ... Večina nas niti ne ve, da kraj Kanižarica obstaja.

Ravno zato. Ni izziv delati Velenje ali Trbovlje, ker to so že mnogi delali. Če govorimo o malem človeku, je to nekdo, ki je tako daleč, da sploh ne veš, da obstaja. Ne veš, da obstaja kraj s tem imenom. Včasih rečemo, da je Slovenija več kot Ljubljana. Ne! Slovenija je več kot Celje, Maribor, Novo mesto, je tudi več kot Trbovlje. Velik del Slovenije so ljudje, za katere ne veš, da sploh obstajajo. Ko odkriješ tak kraj in te ljudi, jih želiš predstaviti. Nove zgodbe moramo iskati tam, kamor ni šel še nihče.

Na koncu filma omenite, da je Kanižarica ostala v vaši podzavesti iz zgodnjih novinarskih dni in da je film o njej spodbudila seminarska naloga študentke filozofske fakultete. Kako je s tem?

Ko sem imel že narejen scenarij in sem brskal po arhivih, sem našel posnetek, kjer berem novice in omenim Kanižarico. Sanja se mi ne, da sem kdaj to povedal, da sem pred 35 leti na nacionalki že govoril o tem rudniku. Na seminarsko nalogo pa me je opozoril profesor dr. Božidar Jezernik s filozofske fakultete, s katerim sva že velikokrat sodelovala. Rekel je, da ima zgodbo, iz katere bi jaz gotovo znal narediti dokumentarni film, njegova študentka je namreč delala seminarsko nalogo o Kanižarici. Takrat nisem želel nič zagotovo obljubiti, saj sem bil ravno pomočnik direktorice TVS. A ko sem bil ob ta položaj, sem vzel zgodbo iz predala in se lotil filma.

Dokumentarni film Kanižarica govori o rudarskem življenju od začetkov do življenja po zaprtju rudnikov. Foto: Zvezdan Martić

MMC ste vodili desetletje dolgo, to so bili multimedijški začetki RTVS. Če bi primerjali MMC takrat in danes, kaj bi lahko rekli?

Takrat smo začeli iz nič, finančno, prostorsko, kadrovske. V začetku je bil velik razkorak med tehničnim in novinarskim delom. Imeli smo mlade inovativne in dobre računalničarje, zaradi katerih so bili tehnični dosežki na visoki ravni. Na drugi strani pa novinarji potrebujemo nekaj let, da dozori. Zato so bili, logično, programerski dosežki boljši od novinarskih. Danes je novinarska ekipa bistveno boljša, kot je bila takrat, in štejem si za dosežek, da tam piše veliko novinarjev, ki sem jih jaz vzel v službo. Medtem pa se je tehnična ekipa zelo hitro izpopolnila, osamosvojila, šli so na svoje, postali podjetniki, inovatorji, tudi milijonarji. Kaj naj rečem ... danes je težje konkurirati. Takrat smo bili zelo zelo dobri, danes pa so dobri. (smeh)

Rad imam zgodbe malih ljudi, osebni pristop, pogled v polpreteklo zgodovino, brez ideološke navlake

Novo je hitro staro

Vas nove tehnologije še vedno privlačijo?

Že takoj po delu v MMC sem občutil, da sem zelo utrujen od vsakodnevnega tekmovanja z novostmi. V trenutku, ko narediš nekaj novega, je to že staro; v trenutku, ko nekaj pripraviš, je BBC že naredil bolje, drugače ... Tako loviš samega sebe za rep. Včasih sem skušal spremljati vse, zdaj sledim le še zmagovalcem. Ukvarjam pa se tudi s tem, kako sebe obvarovati pred dirjajočim

napredkom. Dolgo sem tmasto vztrajal in Googlu nisem hotel povedati svoje telefonske številke, ne svojega maila, čeprav mi je bilo jasno, da je to že zdavnaj pridobil kje drugje.

Vaša prva športna ljubezen je bila menda košarka, zdaj je to triatlon. Kaj vas privlači pri tem kombiniranem športnem izzivu? Vztrajnost, trma, dokazovanje?

Vse to, predvsem pa je prišel v moje življenje ob pravem času. V svojih tridesetih sem imel cel kup poškodb in sem se zato nehal ukvarjati s tenisom, skvošem, smučanjem, torej športi, ki obremenjujejo sklepe. Najprej sem se odločil za plavanje, a v primerjavi z mojo prvo veliko športno ljubeznijo - košarko, je plavanje precej dolgočasno.

Če je pri košarki vse igra, je v plavanju vse garanje. To monotonijo je razbil triatlon, dodatno pa so ga spodbudili dosežki. Priznam, da je bil na delu tudi ego. Saj če se z nečim resno ukvarjaš, je fajn, če se lahko pohvališ tudi z dobrimi rezultati. Triatlon pa še vzbudi pri ljudeh čudenje in občudovanje. Tako dobiš tudi zunanjo potrditev, ko sam sebe z nečim tako mučiš. (smeh) Dejstvo je, da smo ljudje leni, vsi bi najraje ležali pod palmo in uživali. A če se že spraviš iz cone udobja, najprej potrebuješ voljo, nato ti malo pomaga štoparica, malo tekma, saj ko te kdo dohiteva ali prehiti, je to spodbuda zate. Po tekmi ti pomagajo dobri rezultati ali še bolj stopničke. Vsa ta celotna slika godi - ne le profesionalcem, tudi rekreativnim športnikom.

Ste zato včasih hodili s prijateljsko peš na morje, torej iz Ljubljane v Koper?

Deset let smo hodili. Polona, Tibor in jaz smo to začeli leta 2010 in na desetine naših prijateljev je bilo navdušenih, pozdravljali so naš podvig, zatrjevali, da se pridružijo, si "rezervirali" čas, da naslednjič gredo zraven. V vseh teh letih ni nikoli nihče prišel niti za delček poti zraven, razen mojega brata, ki se nam je enkrat pridružil. Ljudje so pogumni v besedah, sploh tisti, ki se jim naša pot ni zdela nič posebnega, češ to bi tudi oni z lahkoto. A ko sem jih spomnil, so vsi imeli takrat rojstnodnevna praznovanja, zvite gležnje in tako dalje. Imam celo zbirko izgovorov, ki sem jih v teh letih slišal.

"Če govorimo o malem človeku, je to nekdo, ki je tako daleč, da sploh ne veš, da obstaja. Ne veš, da obstaja kraj s tem imenom." Zvezdan Martić odgovarja na vprašanje, zakaj je naredil dokumentarni film o rudarjih v Kanižarici. Foto: Zvezdan Martić

